

**Miejsko - Gminny Ośrodek
Pomocy Społecznej w Pisz**

INFORMATOR INSTRUKTAŻOWY DLA PRZEDSTAWICIELI INSTYTUCJI
DOTYCZĄCY PROWADZENIA PROCEDURY
„NIEBIESKIE KARTY”
NA TERENIE GMINY PISZ

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pisz, 2026

Opracowanie:
mgr Elżbieta Agnieszka Dulna – Starszy Specjalista Pracy Socjalnej
mgr Magdalena Kurkowska – Starszy Specjalista Pracy Socjalnej

I. WSTĘP

Informacje o przemocy docierają do nas wszystkich każdego dnia. Środki masowego przekazu relacjonują nam kolejne doniesienia o pobiciach, rozbojach, przemocy stosowanej na ulicy, w szkole, w domu. W tym gąszczu informacji zaczynamy zwracać uwagę już tylko na informacje sensacyjne, szokujące społeczną opinię. Z tej perspektywy zjawisko przemocy domowej może być nieświadomie przez nas postrzegane jako uciążliwe dla sąsiadów, czy też skupiające uwagę instytucji zobowiązanych do udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej, a nie jako dramat całej rodziny uwikłanej w problem przemocy.

Często zastanawiające jest, dlaczego osoby doznające przemocy ze strony bliskich mimo wszystko pozostają przy tych osobach. Nie znając specyfiki problemu przemocy domowej bierną postawę tych osób tłumaczy się stereotypami, zazwyczaj bardzo krzywdzącymi dla osób doznających przemocy domowej. Zapominamy albo nie wiemy, że osoby doznające przemocy domowej mają silne poczucie zniewolenia. Towarzyszą im takie uczucia niskiego poczucia własnej wartości, poczucie winy, depresja i wiele innych czynników. Obecna rzeczywistość w kwestii odbioru przemocy i reakcji na nią przez społeczeństwo nakłada na instytucje zaangażowane w realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy szczególną rolę i zadania. Celem jest dotarcie do osób dotkniętych przemocą w rodzinie i udzielenie im kompleksowej pomocy.

Informator skierowany jest właśnie do osób, które w ramach wykonywanych obowiązków służbowych realizują zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Pierwsza część opracowania zawiera zbiór podstawowych informacji dotyczących zjawiska przemocy domowej. Druga jest zbiorem informacji dotyczących prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” z uwzględnieniem indywidualnych zadań przedstawicieli poszczególnych instytucji, a także zadania wspólne dla wszystkich. Treść Informatora bazuje na informacjach zawartych w Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” oraz Regulaminu Zespołu Interdyscyplinarnego w Piszcu.

1. PRZEMOC – definicje, rodzaje przemocy

A. Definicja przemocy

Definicja przemocy zawarta została w Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej i definiuje ją jako:

Jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- narażające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym i psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Podsumowując powyższe zapisy uznać należy, że **przemoc cechuje:**

- Intencjonalność sprawcy,
- Wykorzystywanie przewagi sił,
- Naruszenie prawa i dobra osobistego,
- Poczucie krzywdy, cierpienia u osób doznających przemocy domowej.

II. PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY”

Z dniem 22 czerwca 2023 r. wprowadzono unowocześnioną procedurę „Niebieskie Karty”. Zakłada ona ścisłą współpracę instytucji realizujących zadania mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej.

Procedura „Niebieskie Karty” zawiera wszystkie czynności podejmowane i realizowane przez przedstawicieli służb, o których jest mowa w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem występowania problemu przemocy domowej.

Do wypełnienia formularza „Niebieska Karta – A” **są zobowiązani:**

- Pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej;
- Funkcjonariusz policji;
- Pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- Asystent rodziny;
- Nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego;
- Osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny;
- Przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- Pedagog, psycholog, terapeuta.

Dla określenia podmiotów wskazanych w procedurze „Niebieska Karta” stosuje się następujące określenia:

- Osoba doznająca przemocy;
- Osoba stosująca przemoc.

Zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej osoby małoletnie są traktowane ZAWSZE jako osoby doznające przemocy.

1. Zadania grup diagnostyczno – pomocowych.

W ramach procedury grupa diagnostyczno – pomocowa:

- 1) dokonuje, na podstawie procedury „Niebieskie Karty” oceny sytuacji domowej, potrzeb i zasobów osoby doznającej przemocy domowej oraz osoby stosującej przemoc domową;
- 2) realizuje procedurę „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia;
- 3) udziela pomocy osobie doznającej przemocy domowej;
- 4) opracowuje indywidualny plan pomocy dla osoby doznającej przemocy domowej i jej środowiska domowego, który zawiera propozycje działań pomocowych;
- 5) podejmuje działania w stosunku do osoby stosującej przemoc domową w celu zaprzestania stosowania tego rodzaju zachowań;
- 6) przekazuje osobie stosującej przemoc domową informacje w szczególności o prawnokarnych konsekwencjach stosowania przemocy domowej;
- 7) przekazuje osobie stosującej przemoc domową informacje o koniecznych do zrealizowania działaniach w celu zaprzestania stosowania przemocy domowej;
- 8) wnioskuje do zespołu interdyscyplinarnego o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 9) motywuje osobę stosującą przemoc domową do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową oraz programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 10) przeprowadza z osobą stosującą przemoc domową rozmowę ukierunkowaną na wskazanie zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków;
- 11) rozstrzyga o braku zasadności podejmowania działań.

Osoby wytypowane do pracy w grupie diagnostyczno – pomocowej, nie mogą odmówić udziału w jej pracach.

1) Zadania pracownika socjalnego.

W ramach procedury pracownik socjalny:

- 1) diagnozuje sytuację, potrzeby i zasoby osoby doznającej przemocy domowej;
- 2) udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób doznających przemocy domowej,
 - b) formach pomocy małoletnim doznającym przemocy domowej oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc,
 - c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby doznającej przemocy domowej;
- 3) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby doznającej przemocy domowej;
- 4) zapewnia osobie doznającej przemocy domowej, w zależności od potrzeb, schronienie w całodobowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej lub innej placówce, w tym prowadzonej przez organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, działające na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- 5) bierze udział w opracowaniu przez grupę diagnostyczno-pomocową indywidualnego planu pomocy;
- 6) podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w środowisku domowym, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby doznającej przemocy domowej, w zależności od potrzeb określonych przez grupę diagnostyczno-pomocową;
- 7) może prowadzić rozmowy w szczególności o prawnokarnych konsekwencjach stosowania przemocy domowej oraz informować osobę stosującą przemoc domową o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii, udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.

2) Zadania funkcjonariusza Policji.

W ramach procedury funkcjonariusz Policji:

- 1) udziela osobie doznającej przemocy domowej niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy przedmedycznej;
- 2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby doznającej przemocy domowej;
- 3) podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób doznających przemocy domowej, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby stosującej przemoc domową środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;
- 4) przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą stosującą przemoc domową rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby stosującej przemoc domową albo nad małoletnim lub pełnoletnią osobą nieporadną ze względu na jej wiek lub stan zdrowia, oraz wzywa osobę stosującą przemoc domową do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- 5) przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- 6) podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w środowisku domowym, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby doznającej przemocy domowej, w zależności od potrzeb określonych przez grupę diagnostyczno-pomocową;
- 7) dokonuje niezbędnych ustaleń w zakresie udziału osoby stosującej przemoc domową w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 8) informuje, w formie notatki urzędowej, zespół interdyscyplinarny o działaniach podejmowanych wobec osoby doznającej przemocy domowej oraz osoby stosującej przemoc domową, w tym w szczególności o udziale w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.

3) Zadania przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Przedstawiciel komisji rozwiązywania problemów alkoholowych bierze czynny udział w pracach grupy diagnostyczno – pomocowej i wspólnie z pozostałymi członkami realizuje jej zadania.

Przekazuje informacje o procedurze zobowiązania do leczenia odwykowego przed gminną komisją rozwiązywania problemów alkoholowych, w tym o podejmowaniu lub nie przez osobę nadużywającą alkohol działań zmierzających do zaprzestania spożywania alkoholu.

Przedstawiciel komisji uczestniczy zarówno w spotkaniu z osobą doznającą przemocy, i wraz z pozostałymi członkami grupy tworzy plan pomocy tej osobie, jak i w spotkaniu z osobą stosującą przemoc domową, motywując tę osobę do zaprzestania stosowania przemocy oraz podjęcia działań terapeutycznych lub innych oddziaływujących na zmianę jej postaw i zachowań.

5. Zadania przedstawiciela ochrony zdrowia.

W ramach procedury przedstawiciel ochrony zdrowia (lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny) bierze czynny udział w pracach grupy diagnostyczno – pomocowej i wspólnie z pozostałymi członkami realizuje jej zadania.

Przedstawiciel ochrony zdrowia każdorazowo udziela osobie dotkniętej przemocą domową, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy. Jeżeli procedurę „Niebieskie Karty” uruchamia lekarz, a więc osoba uprawniona do wydawania zaświadczeń, powinien on takie zaświadczenie wystawić. Należy pamiętać, że zaświadczenie o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej nie jest tożsame z obdukcją lekarską i może je wystawić każdy lekarz.

6. Zadania przedstawiciela oświaty.

W ramach procedury przedstawiciel oświaty (nauczyciel, pedagog szkolny) bierze czynny udział w pracach grupy diagnostyczno – pomocowej i wspólnie z pozostałymi członkami realizuje jej zadania.

Przedstawiciel oświaty udziela rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą domową, w tym o formach pomocy dzieciom.

Organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby dotkniętej przemocą domową.

Może prowadzić rozmowy z osobą stosującą przemoc na temat konsekwencji stosowania przemocy oraz możliwości udziału w programach korekcyjno – edukacyjnych lub psychologiczno – terapeutycznych.

Diagnostuje sytuację i potrzeby osoby dotkniętej przemocą domową, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci.

Praca Interdyscyplinarna

Ustawodawca dostrzegając wymierne korzyści wynikające z interdyscyplinarnej pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, zobligował samorządy lokalne do powoływania Zespołów Interdyscyplinarnych. W ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej wskazał jednoznacznie, że taki rodzaj aktywności służb (policji, pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, ochrony zdrowia, oświaty, kuratorów) może dać gwarancję skuteczności działań służących zatrzymaniu przemocy.

Z uwagi na to, że przemoc domowa jest problemem złożonym, konieczne jest łączenie kompetencji wszystkich służb i instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Osoby reprezentujące różne zawody i wykonujące swoje zadania, mają się wzajemnie uzupełniać, działać tak, aby ich współdziałanie doprowadziło do trafnej diagnozy sytuacji w danej rodzinie, a następnie do uruchomienia interwencji i udzielenia pomocy. Efektem tych wszystkich działań powinna być poprawa sytuacji w rodzinie.

W kontekście przeciwdziałania przemocy domowej „współpraca” oznacza porozumienie, łączenie sił, kompetencji i umiejętności różnych osób do osiągnięcia wspólnego celu, jakim jest zatrzymanie przemocy.

Korzyści wynikające z pracy zespołowej:

- 1) **Szybkość** – możliwość działania w krótszym czasie, a co za tym idzie oszczędność czasu i energii. Praca w zespole pozwala działać służbom równolegle, eliminuje dublowanie działań, skraca czas niezbędny do udzielenia pomocy rodzinie.
- 2) **Efektywność** – każdy członek zespołu wnosi swoje umiejętności i doświadczenie, a także fragmentaryczną wiedzę na temat tego, co dzieje się w danej rodzinie. Dzięki współpracy mamy możliwość zweryfikowania informacji uzyskanych od osoby doznającej przemocy domowej oraz osoby stosującej przemoc domową z wiadomościami, jakie zdobędziemy od partnerów z innych służb. W zespole łatwiej stwierdzić, czy mamy do czynienia z przemocą domową, łatwiej zdefiniujemy problemy w rodzinie.
- 3) **Nastawienie na odbiorcę** – nie jest możliwe skuteczne pomaganie osobie czy rodzinie bez poznania jej punktu widzenia, jej oczekiwań i wyobrażeń na temat ewentualnej zmiany sytuacji.
- 4) **Współdziałanie** – idea pracy zespołowej zakłada, że każdy z członków zespołu ma do spełnienia w nim określoną rolę.